

De kerkuil binnenstebuiten

Op zoek naar een eigen plek

Wanneer de jonge kerkuilen uit het territorium van hun ouders worden verdreven, breekt er een moeilijke periode aan : op eigen benen staan en de wijde wereld verkennen met al z'n gevaren. De opdracht voor deze kerkuilen is duidelijk, zoek een eigen plek. Is dit vijf kilometer verder, geen probleem, is dit tweehonderd kilometer of achthonderd kilometer verder, ook geen probleem.

Het komt misschien hard over dat het ouderpaar hun jonge, vliegvlugge kroost de laan uit stuurt, maar het gedrag is gewoon ingegeven door zelfbehoud. Kerkuilen kunnen veel jongen grootbrengen. Mochten die allen lange tijd in hetzelfde territorium blijven dan zou ongetwijfeld onderlinge competitie ontstaan. Daarom kiest het koppel voor zichzelf. Dergelijk fenomeen wordt ook vastgesteld bij bosuilen.

Terwijl de ouders tijdens de winter eerder een zwerfgedrag vertonen, is dit bij de jonge, uitzwermende kerkuilen niet het geval. Ze zwerven niet rond hun vroegere broedplaats, nee, ze verspreiden zich zonder enige voorkeursrichting om zich in een nieuw, geschikt gebied te vestigen. Toch ligt dit nieuwe territorium gemiddeld niet zo ver van hun geboorteplaats. In Nederland berekende men dat 70 % van de geringde jonge kerkuilen zich binnen een straal van 50 km vestigen, wanneer we een straal nemen van 100 km, dan hebben we 87 % van die nieuwe populatie. Nemen we een radius van 200 km dan hebben we 94 % van de kerkuilen. De lange afstandskerkuilen zijn dus eerder een uitzondering. Natuurlijk zijn die uitzonderlijke verplaatsingen van 1.500 km of meer spectaculair.

Uit een Schots onderzoek bleek dat kerkuilwijfjes zich relatief verder verplaatsen dan kerkuilmannetjes. Bij deze laatste werd vastgesteld dat ze zich gemiddeld drie zomerranges (= cirkel van 1 km rond de nestplaats) verder vestigen. Meer mannetjes dan wijfjes zoeken hun stek net naast de zomerrange van de ouders. Opvallend is dat er geen enkel jong zich vestigde in de zomerrange van hun ouders, zelfs wanneer de ouders verdwijnen. Hierdoor komt inteelt tussen ouders en nakomelingen of nakomelingen onderling zelden voor.

Continental kerkuilen verplaatsen zich gemiddeld vroeger én verder dan hun Engelse soortgenoten. Vreemd is dat niet, relatief sneller botsen de eilandbewoners op de natuurlijke barrière van de zee. 92 % van de Engelse kerkuilen worden teruggemeld binnen de 50 km, 53 % binnen een straal van 10 km, ofwel bij de burens. Een gebergte zoals de Alpen wordt door kerkuilen niet overwonnen, terwijl de lagere Pyreneeën minder een probleem vormen.

In sommige perioden, de zogenaamde Wanderjahre, zien we het fenomeen dat jonge kerkuilen grotere afstanden afleggen dan gewoonlijk. Deze verhoogde dispersie komt voor door bijzondere omstandigheden. Tijdens een goed broedseizoen zijn er meer jonge kerkuilen dan normaal. Meer jonge kerkuilen zwerven rond, elk op zoek naar een eigen stek. Met andere woorden de dichtheid aan kerkuilen is hoog, waardoor de concurrentie om de betere gebieden toeneemt. Soms zien we dat de veldmuizenstand na zo'n sterk kerkuilenseizoen plots klappen krijgt. Hierdoor ontstaat er voedseltekort voor de kerkuilen die in hogere aantallen dan normaal rondzwerven. Door dit voedseltekort en de interne druk binnen de kerkuilenpopulatie gaan vele kerkuilen zich verder verplaatsen om hieraan te ontsnappen. In goede muizenjaren is de kans groter dat een jonge kerkuil 'dicht bij huis' een geschikt gebied vindt.

De berekende dispersieafstanden worden meestal bekomen via terugmeldingen van slachtoffers, meestal door het verkeer. Hierbij moet men rekening houden dat een aangereden kerkuil soms nog over een vrij lange afstand kan worden meegedragen door een voertuig. Het slachtoffer kan hierdoor soms 200 km verder worden gevonden dan de plaats van de aanrijding waar de kerkuil foerageerde.

